

HBO- BEDRIJFSADMINISTRATIE ACTUALISEERT

Door de komst van met name ERP-systemen zien we het traditionele systeem van boekhouden veranderen. De praktijk van vandaag verschilt dan ook totaal van die van jaren terug. Het hoger beroepsonderwijs heeft zich daar nog niet helemaal op aangepast. Een actualiseringslag is geboden; de beroepspraktijk vraagt immers om gekwalificeerde en actueel opgeleide beginnend beroepsbeoefenaren. Dit artikel geeft een overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen waarop de lesstof op korte termijn zal inhaken.

OOK DE PRAKTIJK KAN EEN BELANGRIJKE BIJDRAGE LEVEREN

Veel transacties komen 'automatisch' in het grootboek terecht. Niet zozeer omdat we met een boekhoudpakket de activiteit hebben geautomatiseerd, maar vanuit het volgen van de bedrijfsprocessen in een ERP-systeem. Vanuit de gedachte van event driven proces chains kunnen we gebeurtenissen (events) onderscheiden, waarvan softwaremakers hebben vastgesteld wat de gevolgen zijn van zo'n event. Deze gevolgen kunnen zich afspelen op verschillende terreinen, zoals logistiek, financieel en personeel. Wanneer een event zich voordoet, gaat het systeem de nodige registraties bijwerken, bijvoorbeeld in het grootboek. Die events vormen samen het geheel van stromen en processen binnen en buiten een onderneming. Uiteraard is het voor de praktijk - en dus ook voor studenten - van belang aandacht te hebben voor de instellingen die regelen hoe de events worden vertaald naar boekingen in het grootboek. Ieder ERP-systeem heeft hiervoor zijn eigen systematiek, maar ergens in de instellingen moet deze relatie zichtbaar worden gemaakt en zo nodig worden aangepast. De financieel specialist (administrateur of controller) moet competent zijn om de administratieve verwerking op een juiste manier te kunnen afregelen op de gewenste informatievoorziening.

BETEKENIS VOOR DE OPLEIDING

Iedere administrateur heeft leren boekhouden, maar de situatie is nu anders. Daarmee is zeker niet gezegd dat studenten geen boekhouden meer zouden moeten leren. Integendeel, om het systeem te kunnen doorgronden, moet de student eerst zelf (van

eenvoudige naar moeilijkere) boekingen hebben gemaakt. Zonder een gedegen basis aan boekhoudkennis en -inzicht is het niet mogelijk de impact van het verschijnsel ERP op de administratie te begrijpen.

Medewerkers die niet kunnen boekhouden, missen de basisvaardigheden om hun werk op een effectieve manier uit te voeren. Het verdient dan ook aanbeveling de introductie in het vak boekhouden vooraf te laten gaan aan het werken in een ERP-systeem. Een student zou daarna opdracht kunnen krijgen om bepaalde automatische boekingen (van bijvoorbeeld een specifieke goederenafgifte) op te zoeken in het grootboek, rapportages te maken en deze uit te leggen of te kijken waar verbeteringen mogelijk zijn. Ook kan de student een onderzoek doen naar de betrouwbaarheid van de cijfers in het grootboek, in combinatie met de verschillende andere vastgelegde dimensies, bijvoorbeeld door aansluitingen te zoeken in het cijfermateriaal.

Via stage- en afstudeerplaatsen kan de praktijk een belangrijke bijdrage leveren aan het goed voorbereiden van de beginnend beroepsbeoefenaar.

NIET ALLES IS AUTOMATISCH TE REGELEN

Niet alle boekingen zijn 'voorgekookt' aan de hand van events. De administrateur zal nog steeds een aantal boekingen handmatig moeten uitvoeren en ook zo nodig correctieposten maken. Hierbij

zijn echter wel veel zaken alsnog te automatiseren. Zo kunnen afschrijvingen worden gegenereerd uit de basisgegevens van de vaste activa, waarbij men maandelijks alleen hoeft te kiezen voor het automatisch berekenen en boeken van de afschrijvingen. Voor periodiek terugkerende boekingen (kostenboekingen in de permanence) zijn technieken beschikbaar, zoals een periodiek dagboek, een memoriaal waarin eenmalig een journaalpost wordt ingegeven met daarbij gegevens over wanneer deze boeking in het vervolg moet worden uitgevoerd. Ook hier kan de journaalpost dan elke maand simpel worden geboekt. Het is goed om stu-

denten zelf boekingen te laten maken, die later in een bepaalde context kunnen leiden tot een specifieke rapportage.

FUNCTIE VAN HET GROOTBOEK

Ook de rol en uitgebreidheid van het grootboek hebben belangrijke veranderingen ondergaan. De functie van het grootboek als (financieel) informatiesysteem verandert ook. Daar waar externe partijen - zoals accountant en fiscus - zullen steunen op het grootboek, is voor de interne informatieverzorging veel meer mogelijk, dankzij ERP-systemen. In het verleden wilde men bijvoorbeeld graag zoveel

HBO Bedrijfsadministratie wil actueel en goed opgeleide mensen afleveren.

FEEDBACK GEVRAAGD

De punten die de auteur noemt zijn in de praktijk niet nieuw. Moderne administraties werken al (langere tijd) op deze manier. Het onderwijs heeft zich daar nog niet voldoende op aangepast. Het doel is dan ook een sprong voorwaarts te maken. Er is in juni een landelijke studiedag van docenten geweest en als vervolg daarop is een commissie van hbo-docenten ingesteld, met als doel het herijken van het programma voor het vakdomein Bedrijfsadministratie. Uiteraard is een inbreng vanuit het beroepenveld van het grootste belang. Er zijn enkele praktijkmensen aangeschoven, maar de inbreng van administrateurs kan niet worden gemist. Wilt u participeren? Of commentaar leveren? U kunt uw belangstelling kenbaar maken bij de auteur, tevens voorzitter van genoemde commissie. Hij is bereikbaar op: jpm.vanderhoeven@avans.nl.

mogelijk financiële gegevens in het grootboek stoppen (intracomptabel). Afdelingsresultaten, efficiëncyverschillen en dergelijke moesten als saldo van een of meer rekeningen in het grootboek af te lezen zijn. We zien nu dat ERP-systemen hiervan zijn afgestapt; ze hebben tenminste een betere methodiek dan het grootboek om te rapporteren over verschillen en dergelijke. Vaak wordt het volgende model aangehangen: de informatie die nodig is voor het samenstellen van de balans en de winst- en verliesrekening wordt ontleend aan het grootboek, terwijl de controllingfunctie (interne beheersing) op een andere manier, dus buiten het grootboek om, wordt bediend. Zo worden kostenplaatsen niet langer in het grootboek (rubriek 5) bijgehouden, maar in een soort subadministratie. Iedere transactie kan namelijk worden voorzien van een aantal kenmerken (of dimensies) om een kostenplaats, kostendrager, project, rayon, verkoper en dergelijke bij die transactie op te nemen. Op deze kenmerken kan op een later moment worden gesorteerd, bijvoorbeeld de omzet in het rayon Zuid van verkoper Janssen. De interne berichtgeving is daarmee aanzienlijk gewijzigd.

Het grootboek krimpt daarmee in: in plaats van een reeks aan omzetrekeningen in het grootboek, kan één enkele grootboekrekening voor de omzet volstaan. Ook op andere plekken in het grootboek zijn minder rekeningen nodig. Zo was er traditioneel in het grootboek een afzonderlijke rekening om dubieuze debiteuren weer te geven, maar het bleek in de praktijk moeilijk het juiste moment te kiezen waarop een vordering moest worden overgeheveld van debiteuren naar dubieuze debiteuren. In een ERP-omgeving is dit onderscheid niet meer in het grootboek opgenomen. Een simpele ouderdomsanalyse geeft immers veel meer informatie dan die ene 'dubieuze' rekening. Daarnaast is het uiteraard ook mogelijk een debiteur te blokkeren, om daarmee te voorkomen dat het bedrijf nog nieuwe orders gaat uitleveren.

DIMENSIES IN DE PRAKTIJK

Het op een juiste wijze kunnen afregelen van de dimensies op de eigen organisatie is van veel groter belang geworden. Het is immers mogelijk geworden dezelfde gegevens vanuit meer verschillende gezichtshoeken te benaderen. Dit kan echter alleen wanneer vooraf is nagedacht over de benodigde rapportages (informatiebehoeften). Hier zien we heel duidelijk een integratiepunt met het vakdomein administratieve organisatie/bestuurlijke informatieverzorging, waar we ook op zoek zijn naar de informatiebehoeften van de gebruiker en de wijze waarop hierin kan worden voorzien. Wanneer deze namelijk bekend zijn, kunnen daaruit de gewenste dimensies worden afgeleid. Dit is nadrukke-

lijk geen werk voor ICT-ers, maar voor de financieel specialisten van nu. De uitwerking hiervan is verschillend en hangt af van het gekozen ERP-systeem. In de basis zijn er echter veel overeenkomsten in de manier waarop de ERP-leveranciers hun systeem hebben vormgegeven. De grootte van het systeem bepaalt in grote mate in hoeverre een student grip kan krijgen op de geschetste materie. Wanneer we erin slagen een student dit inzicht te laten verwerven, leveren we een actueel en goed opgeleide beginnend beroepsbeoefenaar af.

DE BETEKENIS VOOR HET ONDERWIJSMATERIAAL

In de dagelijkse praktijk hebben administrateurs geleerd om te gaan met genoemde wijzigingen. Maar vrijwel alle onderwijsmateriaal is nu nog steeds gebaseerd op de uitgangspunten en uitwerking van de tijd voordat geïntegreerde informatiesystemen hun intrede hebben gedaan. Veel aandacht is er voor de handmatige verwerking, met tot besluit een passage hoe het zou moeten in een geautomatiseerde omgeving. Die geautomatiseerde omgeving is dan meestal ook nog een boekhoudpakket, in plaats van een ERP-systeem. In de praktijk zien we een duidelijke migratie van boekhouden naar ERP.

Een aantal onderwerpen mag verder geschrapt worden en andere moeten een ingrijpende wijziging ondergaan. Ook het aantal varianten mag best teruggedrongen worden. Het is immers de vraag hoeveel een student hiervan opsteekt. Zijn het eigenlijk niet meer dan ingewikkelde truckjes dan dat we de student hiermee echt inzicht verschaffen in de financiële informatievoorziening? De beroepspraktijk kan input leveren om dit afwegingsproces op een zorgvuldige wijze uit te voeren.